

تاریخ عثمانی انجمنی

مجموعہ سی

ایک آیدہ برنشر اولنور

مندرجات

طوبقو سرای هایونی عبدالرحمن شرف
علمدار مصطفی پاشا افضل الدین
بر عثمانی فیلسفک صوماطره سفری صفوت
صاووخان و آیدین اوغللری احمد توحید
کتابه لر نصل قید وضبط اولملیدر خلیل ادھم
احتساب آغائی محمد غالب
تفرقه : تاریخ سلطان محمد ثانی، مؤلفی قریتو و ولوس، مترجی قارولیدی .

فیثائی ۵ غروش

مرجعی — باب عالی تاریخ عثمانی انجمنی

استانبول

احمد حسن اوشاکانی

مطبعہ جلیقہ عالیہ

۱۳۲۹

کتابه لر نصل قید وضبط اولمیلدر.

علم آثار عتیقه نك بر شعبه سیده آغاچ و طونج و طاش و معدن و طوغله و یاخود سائر بر ماده اوزرینه محكوك یازیلرك تدقیق و تتبعه اشتغال ایدركه بوقه هرلاند (تبیغرافیا) تسمیه ایدرلر. لسانزده بوتیمیرك یرینه علم محكوكات یاخود علم کتابات ^[۱] دیه ییلورز. مع مافیه جغرافیا و طوبوغرافیا کلمه لرینی قوللاندیلمز وجهله تبیغرافیا کلمه سی دخی عیناً قوللانیلمده بر محذور کوریه مز. محكوك اولان یازیلر ایچون لسانزده (کتابه) کلمه سی اولدجه تعمیم ایتمش بر اصطلاحدر ^[۲]. تبیغرافیا علم آثار عتیقه نك شعباتندن بری اولمقه برابر علم تاریخ و علم السنه و جغرافیا و ادبیات ایچون دخی اك مهم منابعی جامعدر. هله منقرض اولش اقوام عدیده نك تاریخ و عادات خصوصیه لرینی اوکرنمك ایچون انلرك بر اقدقلمی آثار محكوكه الیمزده یكاه واسطه تبعدر. زیرا اسکی قوملر قوانین و معاهده لرینی و حکمدارلرینك و بانی لرك و معمارلرك اسلرینی و وقایع مهمه لرینی و معابد و سائر انشآت جسیمه لرینك تاریخ تأسیلرینی محافظه ایچون قیالره

[۱] بیرونده قاتوليك مطبعه سنده مطبوع (هلو) نك فرانزجه - عربجه لغاتنده (علم الكتابات) دیمشدر.

[۲] Epigraphie بو کلمه یونانجه دن مأخوذ اولوب بر شیک اوزرینه یازمق معناسی افهام ایدر. بویه یازی آثاره بعضاً (تبیغراف) دخی دیرلر. فرانسلر لاینجهدن مأخوذ اوله رق قید ایتمك معناسه کلن (أنترپسیون) Inscription اصطلاحنی قوللانیلر. — شمس الدین سایی بك قاموس فرانسوی ده تبیغرافیا کلمه نك قارشوسه «الواح و خطوط عتیقه نك حل و قرائتی علمی» دیمشدر — امراله آندینك ایلک نشر ابتدیی محیط المعارفك برنجی جلدنده و آثار عتیقه کلمه سنده (تبیغرافی) و (متون محكوكه) و (آبدات محكوكه) لغتله تصادف اولتیور.

ودیوارلره و قبولره و مزارلره و طاش و طوغله پارچه‌لرینه یازیلر حک ایتمشلردر. ممالک تمدنه‌نک همان کافه‌سده دخی الیوم کتابه‌حکی مستعملدر. آثار محکوکه‌نی طوبیلامق عادت‌نی خیلی اسکی‌ایسده آنلری برصورت فیه و بعض قواعد متخذه به تطبیقاً جمع و تلفیق و حل و قرائت ایتمک انجیق کچن عصرک مکتبات علمیه‌سنددر. شوصورتله اله ایدیلن کتابه‌لرک عددی بیکلره بالغ اولدیفندن بونلری برطاقم مجموعه‌لرده ضبط و قید ایتمک لزومی دخی حس ایدیلهرک (قوربوس)^[۱] نامیله قوجه قوجه‌بجهرلر وجوده کتورلمشدر. اشته یونانجه و لاتینجه کتابه‌لره و بئمک حمیری کتابه‌لری دخی داخل اولوق اوزره اله سامیه به مخصوص قوربوس‌لر بوکون بیتمز توکنمز بر منبع کالات تشکیل ایدوب ارباب اختصاصک الله بر رهبر صحیح حکمه کیرمشدر.

عالم اسلامیتک یادکار قیمت‌داری اولان یونجه محکوکاته ایسه بوندن یکریمی یکریمی بش سته به کلنجه به قدر کیسه عطف نظر ایتمه‌مشدر و ایتمش اوله بیله اکثریا یازیلرک لطافتیه و شعرلرینک قافییه و تاریخ مصرعلرینه منحصر قالمشدر. هر نه قدر بعض مورخ و مؤلفلریمز و یا خود اسکیدن شرقه کلن بر قاج اوروپالو سیاح کتابلرنده بعض بنالرک کتابه‌لرینی درج ایتمش ایسده بونلر جزئیات قییلندن اولدینی کبی اکثریا قصان و یا کلش اولوب مطلق اصللریله تکرار تطبیق و تفتیش محتاج بولمشلردر. ازمنه اخیرده ایسه اقصادی شرقده چین دن تا آفریقانک انتهای غریبه قدر موجود و عددی نامتاهی اولان عربی و فارسی و ترکی کتابه‌لری اوروپالیلر بیدرپی طوبیلا یوب کرک رسائل موفوته‌ده کرک آبروجه کتاب شکلنده اوله رق نشر ایتمک قویولمشلردر. چین‌ده میسونرلر بوباده خیلی خدمت ایستکلری کبی آسیای وسطاده روس علملری و هندستانده انگلیزلر و جزایر^[۲] و تونس

Corpus [۱]

Collin et Mercier, Corpus des inscriptions arabes et turques de l'Algérie, 2 vol., Paris 1901-2.

وقاس ده فرائسزلر و ممالك عثمانیه ده ایسه ملل مختلفه یه منسوب برچوق
 عالملا [۱] کرکی کبی چالشقه درلر. انجق نثریات واقعه لری غایت طاغنیق
 برصورتده اولدیفندن انلری طویلایه رق قورپوس خالنه افراغ ایتمک لازم
 ایدی. اشته بواصر مهمی درعهده ایدوب یو یولده ایلمک خطوه یی آتان
 مجموعه مزده اسنی بزاقچ کره یاد ایلدیکمز اسویچرملی مستشرق موسیو
 وان برخم اولوب برچوق نه لر فداکارانه برعزم ایله چالشدقن صکره
 کرک بالذات و کرک شرکای تألیفی واسطه سیله منتظم صورتده عربجه
 کتابه لره مخصوص برقورپوس چیقارمغه باشلامشدر [۲]. یو قورپوس ده
 کتابه لره عینی و عباره لرینک حل و قرائتی و متلرینه دأر ایضاحات
 صرفیه و تاریخیه مندرج اولدینی کبی اوزرنده بولدینی اینه نک یاخود
 هر هانکی برآبدنک و اشیانک تعریفات عمومیه سنی و مختصر پلان
 و رسملرنی دخی جاممدر.

کوردیلورکه بتون ملتلر یکدیگریله یاریش ایدرجه نه ممالك اسلامیه نک

[۱] کثرته مبنی بوراده آثار منتشره بی تعداد ایتمک غیر قابلدر. اک یکیلرندن
 یالکز شولری قید ایده لم:

C. Huart, Epigraphie arabe d'Asie-Mineure, Paris 1895.— Sarre, Reisen in Kleinasien, Berlin 1896.— Lœytved, Konia, Berlin 1896.

Max van Berchem, Matériaux pour un Corpus inscrip- [۲]

tionum arabicarum برنجی قسم خطه مصریه نک کتابه لرینی حاوی اوله جقدر.
 شمیدیکی حالده ۹۰۸ صحیفه دن عبارت اولان قاهره نک کتابه لرینی حاوی
 اولان جلد انتشار ایتمشدر. ایکنجی قسم سوریه بی محتوی اوله جقدر. شمیدیکی
 حالده طرابلس شام ایله دیگر بر ایکی قصبه نک کتابه لرینی حاوی جلد نشر
 اولندی. اوچنجی قسم تکبیل اناتولی بی احتوا ایده جقدر. یو قسندن سیواس
 و دیوربکی کتابه لرینی جامع اولان جلد نشر اولندی. — بوندن بشقه وان برخم
 طرفندن آبری آبری دیار بکرک کتابه لرینه (مجموعه مزک النجی جزونده کی
 بیلیوغرافیا به مراجعت ایدیکز) و سوریه نک و الجزیره نک عربجه کتابه لرینه دأر
 آثار مه نشر ایدیلشدر.

و باخصوص ممالك عثمانیه نك هر کونا آبدات اسلامیه نئى تدقیقه شتابان اولیورلر. متبادیاً دیار بعیده یه مشاق و مصارف عظیمه اختیار یله مخصوص هیئر کوندر یلیور و یاخود سیاحت طریقله عملکتمزده جولان ایدن ارباب علمه کچدکلى محللرده تصادف ایده جکلى آثار اسلامیه نك - ولو بردیوار پارچه سی یاخود بیقق برکوری آياغی اولسون - برپلانی و برقوطوغرافیسی و کتابه لرك قویه لری سپارش اولیور. عودتده یونلر ارباب اختصاص طرفدن تدقیق و تصنیف ایدیلرک ینه بیوک مصرفلر ايله طبع و نشر ایدیلور. کل بوم بوکی آثارك انتشار ایتکده اولدیغی کوریور و - طوغریسی سویله ملی یا - ملکتمزه دائر اولدیغی حالده برچوق یلمدیکنز شلره بو واسطه ايله کسب و قوف ایدیور. بو قدر چالیشه نك، بو قدر کلفتك اسبابی ایه اولاً دائرة مجهولیتده قالان بر طاقم حقایق تاریخیه نك کتابه لر واسطه سیله استطلاع یله برابر آبدات اسلامیه نك حیرت افزا اولان اسلوب معماری و صناعینه هر برقرعایله برابر و قوف پیدا ایتک نایباً آثار عتیقه اسلامیه نك مع التأسف ملکتمزده بر طرفدن قدر ناشاسلق و جهالت^[۱] دیگر طرفدن مدنیت حاضره نك نتایجندن اوله رق یوللرک آچیلمی و تیمور یوللر انشاسی یاخود قصبه لرك توسیى مناسبیله او محترم مبانی نك محافظه نه قطعاً اعتا ایدیلرک تلافیسی غیر قابل تخریبانه اوغرا دیندن آثار مذبوره نك اشکال معماریه سیله حاوی بولندقلری محکوکات تاریخیه یی اخلافه هیچ اولماز ایه کاغد اوزرنده محافظه ایتک امل و غیرت علمیدر. آثار و علوم اسلامیه تبعاتی بوکون او درجه

[۱] «آثار ملیه من نصل نحو اولیور» سرلوحه سیله شهبال رساله مصو. ده نك ۲۶ نجی نسخه منده نشر ایتدیکم مقاله یه و صباح غزنه نك ۲۲ مایس ۱۳۲۷ تاریخلی نسخه منده کی احمد راسک «آثار اسلامیه مثله سی» نامنده کی سرمقاله یه و تاریخ انجمنی مجموعه نك التنجی جزونده «بیلوغرافیا» نامیله نشر ایلدیکم مقاله نك نهایته (صحیفه ۳۷۶) مراجعت ایدیکز. — یاپیلان تخریباتك و بو بولده غائب ایتدیکنز آثار ملیه نك دفتر یی یاپلق لازم کله مهم برجله تشکیل ایدر.

ایلری سوریلشدرکه طرف طرف صنایع اسلامیہ سرکیلری ترتیب و کشاد ایدیلکده در .

حال بویله ایکن بزرک بویولده هیچ برتشبدنه بولنمیه رق بیکانه طورمه من و باخصوص آثار ملیه مزک کوندن کونه محو و نابید اولدیفنه نظر بیقیدی ایله باقمه من شایان تأسدر . دنیلورکه اسلافزک بر اقدینی بونجه ابنیه نک محافظه سی چون کلی مقدار پارهیه احتیاج واردر . برچو غنک اوقافی کفایت ایتمور دیکر لرینک ایسه هیچ اوقافی یوقدر . بناءً علیه بالمجبوریہ متروک بر اقلشدر . حالوکه حقیقته ایش بویله دکدر . بونلرک محافظه سی قماً بک جزئی بر مصرفه حصول بولور . قم اعظمی ایچونده هیچ بر مصرف اختیارینه لزوم اولیوب دها عصر لرجه علی حاله قاله بیلور . ال ویررکه مبانی عتیقه یی کیسه ییقمسون ، حتی بر طاشنه بیله طوقونمسون ، یول متعهدلری خود بخود اک کزیده مبانی مزک طاشلرینی چقارده رق یابدقلری شوسلرده قوللانمسونلر و هر نه صورتله اولور ایسه اولسون تخریباتی یاپانلر نظامات موضوعه موجبجه دوچار مجازات ایدیلسونلر . اشته بو وجهله آثار تاریخیه من ، آثار دینییه من و آثار صناعیه من قولایجه محافظه اولمش اولورکه بو کیفیت ایچون نه پارهیه نه بوله احتیاج مس ایتمز .

دولت عثمانیه نک تأسندن مقدم عربستان و الجزیره و اناطولی قطعات وسیع منده امراریات ایلش اولان صنوف اقوامک و باخصوص خلفای امویه و عباسیه ایله آل سلجوق و آنلرک فروغندن اولان ملوک و امرا یه مربوط قوملرک و دولت ابد مدت عثمانیه نک تأسندن صکره ده ینه تکمیل بو محالکده و روم ایلنده عثمانیانک انشا و اعمار ایش اولدقلری مبانی عالیه و مبرات و متنوعه نک عددی حدسز و حسابسدر . طرز معماری اسلامیده ایسه لوحه و کتابه لرک علی الاکثر ابنیه نک مزیتانی حکسند طوئلدیقندن آثار خیره صر منده تأسیس اولنان بر بنانک درون و بیرونی

اینکه مذکور به وضع اولتان و حتی آورده استعمال ایدیلن اشیای
متنوع به دخی زمان و مکان کوره عبارات منظومه و منشوره نك و علی الخصوص
متون تاریخی نك حك و نقشه بذل همت ایدلش اولدیندن انشآت
و مصنوعات اسلامیة ایله کتاب‌های یکدیگرینك جزؤ غیر مفارقی عد
ایدیله یلور . بناءً علیه کتاب‌های علی العموم یا آثار غیر منقوله یا خود آثار
منقوله اوزرنده در . برنجی قسمه عائد اولانلر مرمر یا خود عادی طاش
و نادر آتونج اوزرینه اوله رق جوامع شریفه و مدرسه و تربه و چشمه
و سیل و خان و کوپری و قلعه لرده و سور قبولرنده و دیوارلرنده و منیرلرده
و قبر طاشلرنده و صندوقه لرده و نشان و حدود و میل طاشلرنده و آبادات
سائره ده بولنورلر . آثار مذکور ده کوریلن کتاب‌های مربع و مستطیل و یامدور
لوحه شکلنده یا خود شریعت کبی اوزون اولور (بونلره طراز دیرلر) .
کتاب‌های حاوی بولنان آثار منقوله ایسه يك متنوعدر . از جمله
باقردن جامع شمعدانلری و فنارلری و قدیللری و آغاچ و طونجین قپو
و بنجره قنارلری و رحله لری و انواع باقر طاسلر و اسطرلابلر و اسلحه و چکمه لری
و طوپراق و جام و نجف و اوانی و سائره چوقکره بر کتاب‌های ایله مزیندر .
دور اسلامه عائد کتاب‌هایك قسم اعظمی قبارتمه و یا خود نادر آچوققور
اوله رق محکوکدر . جام و اوانی و بعض سائر اشیا اوزرنده مینا کاری کتاب‌های
کورولدیکی کبی اسلحه و بعضاً باقر و اوانی نك اوزرنده ده التون و کموش
قاقه یازیلر کوریلور .

تاریخی کتاب‌هایك لسانی علی الاکثر عربی در حتی عثمانلور دخی
ابتدالری عربی اوله رق تحریر ایدوب صکره لری ترکیبی قوللانمشلردر .
فارسی کتاب‌هایك نادر آ تصادف اولنور .

کتاب‌هایك یازیبی کوفی و نسخ و نادر آ تعلیق اوله رق محکوکدر . الکاسکی
محکوکات اسلامیة کوفیدر . خط کوفینك ده الکاسکی نوعی غایت ساده و هر درلو
تقو شدن معرادر (کوفی عتیق ، شکل ۱) . صکره لری بویازینك حروفی

تمامیله کوشه لی بر شکل اخذ ایدوب بمضاً دخی الفلرک و دندانلرک
اوجلری چیچک کبی نقوش ایله تزین اولمشدر (چیچکلی کوفی ،
شکل ۲) . بمضاً دخی خط کوفی عادتاً بنانک مزینات معاریه سیله
مزج اولدیفندن درلو درلو اشکال هندسیه و نقوش مضه تشکیل
ایتمکده در (کوفی مزین) .

تاریخی کتابه لرده خط کوفیک استعمالی مملکتزده انجق بشوز
نه لرینک اواخرینه قدر امتداد ایدوب بوندن صکره ایله علی الموم
خط نسخ استعمال اولمشدر . مع مافیله آیات کریمه ده و غیر تاریخی
کتابه لرده یه خط کوفی یقین و قتلره قدر قوللانیله کلشدر .

خط نسخک شکلی ده مملکته و دوره کوره آرزجوق تخلف ایدر .
فقط بو تحولی تقریباً اتمک اکثریاییت مشکل اولدیفندن [۱] شمیدی
حاله یالکز کتابه لره مخصوص اولق اوزره ابویسلر و مصر مملوکلری
زمانندن قابوب مصر و سوریه و اناطولی یه قدر کثرتله کوریلن اشکال
نظراً (نسخ ابوبی ، شکل ۳) و (نسخ مملوکی ، شکل ۴) و اناطولی ده
روم سلجوقیلری زماننده آلمش اولدینی شکله کوره (نسخ سلجوقی ،
شکل ۵) و نهایت تکمیل ممالک عثمانیه ده کثرتله کوریلن (نسخ عثمانی)
تعبیرلریله تقریباً و تمیز ایدیلور . بو یازیلرک کافه سی ده کاه دوز و ساده
کاه گرفت و مزین اوله رق استعمال اولمشدر .

(تعلیق) و (رقع) خطلری کتابه لرده پک نادر اوله رق و یالکز
ازمه اخیرده کورولمکده در .

کتابه یازیلرینک ضبطنده ممکن اولدینی قدر حروفاتک ارتقاعی
کوسترلک نه پیغرافیه عادت اولمشدر . کرچه بزده خط نسخ قالدیلشدجه
(ثلث) و (جلی) تسمیه ایلدی کمر نوعلری وجوده کلور ایسه ده بو باده

[۱] معلوم اولدینی اوزره خطوط اسلامیته ک انواعی پک جو قدر . بونلر
فن خطه دائر اولان کتابه لرده مفصلاً تعریف اولنور . انجق انواع مذکوره
علم محکوکانده موضوع بحث اوله من .

قطعی بر مقیاس یوقدر . یعنی مثلاً خط ثلث حروفاتی شو قدر سانتیمترو ارتفاع و منحن پیدا ابتدائی تقدیرده (جلی) اوله جفته دائر بر قاعده کوریلهمه مشدر . بناءً علیه عمومیتله حروف عربیه ایچون الفلر ایله برابر ارتفاعلری کوستره جک بر مقیاس تعیین ایتک لازمدر . موسیو وان برخم نشر ایتکده اولدینی قورپوسده [۱] ارتفاعلری بردن اون سانتیمترویه قدر اولان یازیلره کوچک و اوندن یکریمی سانتیمترویه قدر اولانلره اورتی و یکریمی سانتیمترویدن یوقاری اولانلره ده بیوک حروف تعبیرلرینی قبول ایتمشدر [۲] .

کتابلر اوچ واسطه ایله یعنی استنساخ ایتک و استامپاز یا بمق یا خود فوطوغرافی یا بمق صورتیله ضبط اولنورلر . هر حالده اول امرده بر کتابه یی استنساخ ایتک و بواشاده مطلق سطر ی سطرینه یازمق و هر سطرک باشه رقم ایله عددینی کوسترمک و ممکن اولدینی تقدیرده کتابه نک عرض و طولی سانتیمترو ایله اولچمک لازمدر . مع مافیه کتابلر چوقکره گرفت یازی ایله محکوک یا خود سیلک و بوزوق اولدیفندن و یا خود مواقع مرتقه ده

[۱] برنجی قسم ، مصر القاهره ، صحیفه ۸

[۲] فن خطه دائر موجود اولان کتابلرک هیچ برنده نسخ و ثلث و جلی پینده کی فرق معین بر مقیاس ایله کوستریله مشدر . — اقدامک ۱۳۲۲ و ۱۳۲۳ سنه لری طرفنده منتسبین خطوط اسلامیه دن اسماعیل حق و محمد طاهر امضالریله خط و خطاطانه دائر انتشار ایدن مقالات مفیده ده دخی بوبابده برشی کوریلهمدی انجمنیه اقدامک ۱۹ تشرین اول ۱۳۲۲ تاریخلی نسخه مننده اسماعیل حق امضاسیله خط کوفیه دائر مندرج اولان مقاله ده (نسخ کوفی) و (کوفی ثلث) و (کوفی جلیسی) دیهرک خط مذکور اوچ نوعه آیریلشدر . بوحالده حروفاتک اولچولرینی قورپوسده کوستریله یکی وجهله قبول ایده جک اولور ایسه ک (نسخ و نسخ کوفی) ایچون ۱ الی ۱۰ سانتیمترو (ثلث و کوفی ثلث) ۱۰ الی ۲۰ سانتیمترو (جلی و کوفی جلیسی) ایچونده ۲۰ سانتیمترو دها اوزون اولان حروفه تطبیق ایدرک تعیین ایتمش اولورز .

موضوع بولدیقتدن بو طریقله ضبط ایدیلمن متون محکومک نك صورتلری خطادان سالم اوله منر. بناءً علیه اوقونه میان برلری آچیق براقق و کوشه لی براتر ایچنده اوله رق [شوقدر سطر یا خود تخمیناً شوقدر کله بوزوقدر، یا خود اوقونه مدی] سوزلریله اشارت ایتمک یا خود یازینک اوقونه میان برلری کوریه بیلدیکی قدر عینیه ترسیم و تقلید ایتمک و یا خود بر سوال اشارتیه (۴) براقق اقتضا ایدوب یوقه او برلره بر عباره اویدیمرق و تحریف ایتمک قطعاً جائز اولماز. یالکز بر کله ده اکسک اولان حرفلر براتر ایچنده اوله رق اکمال ایدیلور. کتابه لره متننده چوقکره املا یا خود ترکیب خطالری نه تصاف اولتور. بونلری تصحیح ایتمیوب عینیه استساخ ایتمک فقط یانه براتر ایچنده اوله رق (بویله در) اشارتی علاوه ایتمک عادت اولمیشدر. یوکسک موقعلرده بولان کتابه لره قرائتی ایچون بردورین قوللانمق فائده دن خالی دکلدیر. والحاصل بویله جه استساخ اولان کتابه یه دفترده برنومرو قونیلوب برده موضعی و خصوصات سائره سی اشارت ایدیلور. آیات کریمه بی محتوی بولان کتابه لرده باشنده بسمله شریفه وارایسه کوستریلد کدنصکره آیت کریمه نك ابتداسیله صوک کله لری استساخ ایدیلور واحادیث شریفه ده دخی بو وجهله معامله اولتور. مزار کتابه لری و اشعار و کلام کبار و سائره کبی غیر تاریخی کتابه لری عیناً استساخ ایتمک لازمدر. بر کتابه بی استساخ ایتمکله برابر کاغذایله قالبی دخی المق لازمدر که بو قالبلره (استامپاز) نسیه اولتور [۱]. بو واسطه ایله کتابه نك هر برتقرعاتیه عیننه دسترس اولنه جفتدن محکومک نك تدقیقی نقطه نظرندن اک صحیح و علی العموم جاری اولان اصولدر [۲]. ابو یایلش بر استامپاز کتابه نك اصلی قدر مهم برونیقه در. استامپازلر بو خصوص ایچون اعمال

[۱] فرانسجه Estampage ایثالیانجه استامپا کله مندن کلوب باصق معنائه در.

[۲] ادباب مرافدن استامپاز یا بمق استه بئلر موزة هاپونه مراجعت ایتدک لری حالده کندولر نه مع المنونیه ایضاحات و بریلره نك مختلف اصوللر کوستریلور.

اولنشی قبا بر کاغذ [۱] ایله بروجه آتی استحضار اولتور : اولاً قالبی
النه جق کتابه برسونکر واسطه سیله صوایله ییقانوب اکر یازیلرک
اراسنده طویراق و بدانه وارایسه برکوجک اغاج پارچه سیله تطهیرایدیلور.
ثانیاً کتابه نك ابعادنده کیلش اولان کاغذ صوایچه باتیریلهرق
تمامیله ایصلاندقندن صکره ایکی اوجندن طوتمق شرطیله طاش یاخود دیگر
برماده دن اولان کتابه نك اوزرینه تطیق اولتور . ثالثاً بر قیل
فورچه [۲] ایله اوزرینه اوریلغه باشلانوب یازیلر تمامیله چیقنجه یه قدر
بومعاملیه دوام ایدیلور . کتابه منتظم برمرمی اوزرینه محکوک اولوب
یازیلرک قبارتمه سی ده بک یوکک دکل ایسه بو عملیات قولایلقله حصول
بولور . فقط کتابه عادی کیرج طاشی یاخود دیگر ماماتلی برماده
اوزرینه محکوک ایسه بعضاً کاغذ یرتیلور . بوحالده لزومنه کوره یالکیز
یرتیق یرلرینه ایصلاق کاغذ پارچه لری اکلهور یاخود تکمیل کتابه نك
اوزرینه مکرر اولهرق همان براینکچی ایصلاق کاغذ طبقه سی ده علاوه
اولنهرق ینه فورچه ایله اورویلور و کاغذ قورونجه یه قدر کتابه نك
اوزرنده بر اقیلور . کاغذ تمامیله قورودقندن صکره کندیلکندن کتابه دن
آیریلور ایسه ده چوق کره دیوارلرده وعمودی وضعیته بولنان کتابه لرده
و باخصوص روز کارلی زمانلرده کاغذ کتابه نك اوزرنده طور مدیفندن
آستامپازی قورومده دن اول قالدیرمق مجبوریته حاصل اولور . بوحالده
کاغذ ایکی اوجندن طویرلهرق یواشجه کتابه دن آلتوب دوز و تمیز بریره
سریلور و بوراده تمامیله قورونجه یه قدر بر اقیلور .

اگر کتابه کاغذ طبقه مندن ده بیوک ایسه اون ساتیمترو قدر خط
التصاقده اوزرینه ینمک شرطیله دیگر بر ویا ده زیاذه طبقه لر اکلهور.
[۱] موزه هایون اداره سی آستامپاز کاغذینی استراسبورغده کاغذچی دور دن
جلب ایتکده در .

[۲] قیلدن مسابلی بر عادی ساچ فورچه سیله دخی اوله ییلورسه ده آستامپاز
یامق ایچون اوزون مسابلی و مختلف سرتلکده مخصوص فورچه لر دخی واردور .

مع مافیه شاید کتابه پک بیوک ایسه و یا خود طراز شکنده پک اوزون
ایسه هر طبقه بی آیری آیری یا پوب قورودقدن سکره برلشدر پک اوزره
کنارلرینه برر نومرو یا خود اشارت لر قونیلور. بوندن بشقه هر استامپازک
کنارینه یا بلدیغی کونک تاریخیله هانکی کتابه به عائد اولدیغی دخی قورشون
قلم ایله اشارت ایدیلور. استامپازک اوزرنده کی یازیلرک و نقشلرک قبارتمه -
لرینی ال ایله دوزله مک یا خود یازیلرینی قورشون قلم ایله چیزمک جائز
دکلدرد. موقعی یوکک اولان کتابه لرک استامپازلرینی یا یبق ایچون نردبان
قوللامق یا خود خفیف براسکله انشا ایتک لازم کلوب بوحالده احتیاطاً
کتابه لرک آیری آیری ایکیشردقمه استامپازلرینی یا یبق فائده دن خالی دکلدرد.
الحاصل استحضار اولنان استامپازلر خفیفجه طومار ایدیلرک
چیتقودن معمول اسطوانی بر قوطوبه یا خود بردوز صدوغه برلشدر ییلور
وبویله جه نقل ایدیلور. بیوک قطعه ده کی استامپازلر برویا ایکی کره قاتلانیه ییلور.
قبارتمه سی غایت آز یا خود یازیلری پک کوچک اولان و علی الخصوص
بعض اشیا اوزرنده بولنان کتابه لرده بالاده تعریف اولنان استامپاز اصولی
چو فکره تطبیق اولنه ماز. بونلرده شو وجهله معامله اولنق لازمدر:
غایت ایجه عادی یازی کاغدی قوری اوله رق کتابه نک اوزرینه تطبیق
اولنوب بر آز قورشون قلمی توزی ایله کیرله تلش بر بز ایله اوزرینه
ایوجه سورتیلور. بو واسطه ایله کتابه نک تکمیل قبارتمه اولان لرلی کاغده ده
سیاهله جفتدن یازیلر کوزجله میدانه چیقار. بو اصوله (استایی) دیرلر [۱].
بعضکره کتابه لر اینه نک او یله بر نقطه مند بولنور که استامپاز لرینی
یا یبق قابل اوله ماز یا خود پک بیوک بر کلفته محتاجدر. بوحالده (فوطوغرافی) لری
یا یلق ایجاب ایدر. بناءً علیه بو کبی ایشلر ایله توغل ایدنلرک فوطوغرافی
یا یبق بیللمسی فوق العاده فائده لیدر. باخصوص بو وسیله ایله کتابه
ایله بر لکده انک موضوع بولندیغی بنانک هیئت عمومی سی و وجهه سی و دیگر
Estampille [۱] — اکثراً سکه لرک قابیلرینی و انطباعلرینی آلتی ایچون
دخی استایی یا ییلور سه ده بونلرده بز یرینه یارمق ایله ایشله تور.

بعض اقسام مهمہ سی و بوندن بشقہ بنانک مائل انہدام یا خود محتاج تعمیر اولان قسملرینک و دروندن بولنان بمض آتار منقولہ نیک فوطوغرافیلرینی دخی آلہ بیلہ جکندن بوبادہ محافظہ آتار نقطہ نظرندن یوک خدمت ایدیلش اولور . ابنہ نیک و یازیلرک فوطوغرافیلرینی آلمق ایچون قوداق کی ال آلتری پک ایشہ یارامیوب 13×18 قطعہ منندہ آیاقلی عادی بر آلت کافہ سنہ مر جحدر . فقط او یژہ کتیفک ابو اولسنہ دقت ایدیللیدر . فوطوغرافی یایمق ایچون رہبر اولہرق خیلی کتابلر موجود اولدیفندن بورادہ تفصیلات ویریلکدن صرف نظر اولندی . یالکز شوراسی اخطار ایدہ لم کہ فوطوغرافیسی چیقاریلہ جق یازیلرک و نقوشک ککین اولسنہ و ابنہ دہ خطوط مصاریہ نیک چاریبق چیقما سنہ دقت لازمدر . فوطوغرافی یایمق خصوصندہ خیلی برمارسہ یہ والفتہ احتیاج مس ایدوب عکسی تقدیردہ برچوق اوغراشلدینہی حالہ وقت غائب اولش و هیچ بر نتیجہ استحصال ایدیللمش اولور .

تہ پیغرافیا ایلہ مشغول اولانلرک نزدندہ اوزونجہ بر مترو شرتی ایلہ بردہ کوچک بر پوصلہ بولندینہی حالہ بر کتابہ نیک موضوع اولدینہی بنانک و یا خود مہرمانکی بر آبدہ نیک طول و عرضی و بعضاً ارتفاعی و دیوارلرینک تختی و وقت مساعدیہ دہاز یادہ ضلملرینی اولچہرک و پوصلہ ایلہ دہ جہتلی تعین ایدرک مذکور بنانک قورشون قلم ایلہ چیزیلش مختصر بر بلانی دخی الدہ ایتمش اولورلر . بومیانندہ ضبط ایدیلن آبدانک نہ اولدینہی یعنی جامع ، مدرسہ ، تربہ یا خود سیل میدر یوقسہ خان ، کروانسرای ، قلعہ ، کوپری یا خود قبر میدر بونلری و معلوم ایلہ اسملرینی دخی قید ایتمک لازمدر . اشته تاریخ کتابہ لرینک قید و ضبطنہ دائر جاری اولان قواعدی علی طریق الاختصار بیان ایندکدن صکرہ بردہ مثال علاوہ ایدہ لم :

قرامان دہ خاتونہ مدرسہ سی

کسمہ طاشدن بر بنادر . مدرسہ نیک جہہ سندہ مزین بر عالی مدخلی

وارددر. بومد خلك آلت قسى بياض مر مردن واوست قسى صاريمتراق
برطاشدن مضوعدر. قبودن کيريلنجه مستطيل الشكل ديرکلى برحوليسى
اولوب ايکي طرفنده حجره لر وقارشوسنده بيوك برايوان وارددر. بوايوانك
ديوارلرى اولجه چينى ايله مزين اولدينى آتارندن بلليدر. ايوانك صاغ
وصول طرفنده ايکي مزين مرمر قيوکوريلوب صول طرفنده کي قبودن سلطان
مراد خان اولك کريمه محترمه سى اولان سلطان خاتونك تربنه کيريلور.
کرك بوتربه کرك تکميل مدرسه بناسى صوك درجه خراب برحاله در.
مدرسه نك جبهه قپوسى بالاسنده بولتان مرمر لوحه ده گرفت عثمانلى
جلينى ايله اوچ سطرلق برکتابه محکوکدر (طولى ۳,۷۰ ، ارتفاعى
۰,۹۰) — استامپاز (نومرو ۵) — فوطوغرافى (نومرو ۱۲).

(۱) بسم الله الرحمن الرحيم شهد الله انه لا اله الا هو ... عند الله الاسلام
قل هل يستوى اولوالالباب انما يخشى الله

(۲) من العلماء قال رسوا الله صلى الله عليه وسلم علماء امتى كانباء
بنى اسرائيل قال رسول الله من احب ينظر ... الى الجنة .

(۳) امر بعمارة هذه المدرسة المباركة الشريفة في ايام دولة الامير
الكبير المؤيد المظفر علاء الدنيا والدين خليل بن محمود بن قرامان خلد الله
ملكه سلطان خاتون بنت سلطان مراد بن اورخان بن عثمان معاون اهل
الايمان بتاييد الرحمان في سنة ثلث وثمانين وسبعماية

بوكتابه نك التدد وقبو كمرلرينك كوشه لرنده اوله رقى

صاغ طرفنده :	رحم الله لن قرا	صول طرفنده :	ولاعيا لعمان
	سورة الفاتحة		بن خواجه احمد
	لعمارها		

جبهه كمرلرنده دوراً وطراز شكلنده دها جابجا آيات كريمه ونقوش
متوعه محكوكدر .

خليل ادهم